

VERENIGING OUD BROEK IN WATERLAND

Uitgave C. Mulder Oz., Broek in Waterland.

BROEK IN WATERLAND.

Cornelia en Catharina Baker.

Langenbrug

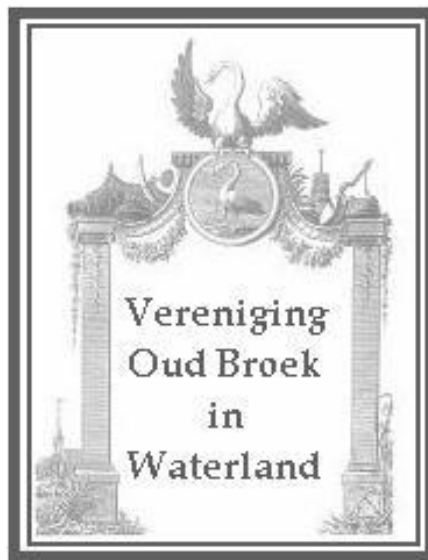
BROEK IN WATERLAND.

Uitgave C. Mulder Oz., Broek in Waterland.

T. W.

Verslag over het jaar 2004

Op de omslag 'Vroeger en Nu':

*Boven: 'kerkhofbrug' over de Dee, tussen Leeteinde en Roomeinde.
Onder: 'Langebrug' over de Molengouw aan het begin van de Wagengouw.*

Voor u ligt het 39ste jaarverslag van onze vereniging. Het betekent dat wij in 2005 het veertigjarige bestaan vieren. Aan dit heugelijke feit zullen we op verschillende manieren aandacht besteden. U zult daar binnenkort ongetwijfeld meer over horen.

Karakteriseerde ik het vorige verslagjaar als jaar van de bomen, dit jaar was vooral het jaar van de bouwplannen. Begin 2004 werd de herziening van het bestemmingsplan Broek aangekondigd en het onderwerp is daarna niet meer van tafel geweest. Het houdt de Broeker gemeenschap als geheel bezig, maar ook voor onze vereniging is dit een zeer belangrijk onderwerp. Het bestuur heeft zich, indachtig de doelstellingen van de vereniging, vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid in de discussie gemengd. In het jaarverslag is hiervan verslag gedaan, onder *'Overige activiteiten'* en in een intermezzo *'Bouwen in Broek in historisch perspectief'*. Verder vindt u in dit jaarverslag onder de kopjes *'Voor- en najaarslezing'* en *'Overige activiteiten'* een overzicht van wat zoal door het bestuur is georganiseerd en welke acties zijn ondernomen. Daarbij merk ik op dat de communicatie met het gemeentebestuur het afgelopen jaar langzaam is verbeterd. Er is zelfs op bepaalde punten sprake van samenwerking. Het kan zeker nog beter en daar zullen we naar blijven streven.

Van de ontwikkelingen rond de collectie is eveneens een overzicht gegeven. Bezien wordt hoe de collectie nog meer zichtbaar kan worden gemaakt. Een beter daarvoor geschikte opslagplaats blijft een zorgpunt.

In het dorpsbeeld zijn het afgelopen jaar geen grote veranderingen opgetreden zo is gerapporteerd. Een overzicht van de kleinere verfraaiingen en veranderingen worden verderop in het jaarverslag gemeld, zie: *'Veranderingen in het dorpsbeeld'*. Naar aanleiding van dit onderwerp een hartenkreet!

In de jaarverslagen over 2000 en 2001 werd de zorg uitgesproken over de vele hoge "harde" erfscheidingen die in Broek worden opgericht en het open karakter aantasten. Nu signaleer ik met bezorgdheid een "versteningstrend" in ons dorp. Steeds meer worden (voor)tuinen niet meer beplant maar bestraat. Die ontwikkeling, wellicht door praktische overwegingen ingegeven, maakt ons dorp minder groen, minder kleurrijk, minder warm en minder mooi. Het bestuur betreurt dat zeer!

Verder kunt u lezen dat de financiële positie van de vereniging gunstig is en dat komt goed uit in het jubileumjaar. Niet alleen voor de viering zelf, maar vooral ook voor het besteden van een deel van de reserves aan het dorpschoon. Momenteel beraadt het bestuur zich daarover.

Rest mij nog allen te bedanken die zich het afgelopen jaar voor onze vereniging hebben ingezet, evenals de bestuursleden en de adviseurs. Het bestuur nodigt u van harte uit dit 39ste jaarverslag te lezen.

Maart 2005

Namens het bestuur,
Dr. F.H. Kesselaar, voorzitter

Bestuur en Jaarvergadering

Op 29 april 2004 werd de 38ste algemene jaarvergadering gehouden. De notulen treft u aan op de volgende pagina van dit jaarverslag. Per 31 december 2004 was het bestuur als volgt samengesteld:

- Voorzitter (*bestuurslid sinds 2003*)
- Penningmeester / wnd. voorzitter (*bestuurslid sinds 1997*)
- Secretaris (*bestuurslid sinds 2003*)
- Publiciteit (*bestuurslid sinds 1997*)
- Ledenadministratie (*bestuurslid sinds 1994*)

Dr. F.H. Kesselaar
H.G.M. te Boekhorst ¹
Ir. W. de Vries ²
Drs. W.J.G. Husslage ³
R. Baltussen - Gerrits

Zie ook de internet site van vereniging Oud Broek:
<http://oudbroek.geschiedenisbank-nh.nl>

De jaarlijkse groei van het ledental werd ook in 2004 voortgezet van 326 op 31 december 2003 naar 344 op 31 december 2004. Deze groei is met name te danken aan een ledenwerfactie in het eigen dorp in de zomervakantieperiode van 2004. Van de leden is 290 woonachtig in Broek in Waterland (waaronder de twee ereleden: Dr. J.W. Niemeijer en J.P.Mars), 17 in andere kernen van Waterland en de overige 37 verspreid door heel Nederland. Daarnaast vindt er met ruim 20 historisch georiënteerde organisaties een uitwisseling van publicaties plaats.

Naast haar eigen financiële middelen beheert de vereniging de volgende fondsen:

1. **Bomenfonds:** Uit dit fonds kunnen bijdragen worden verstrekt voor het aanbrengen of verbeteren van groene elementen in en rond Broek in Waterland.
2. **Molenfonds:** Het hierin gestorte bedrag (afkomstig van een donatie uit de opgeheven stichting Belmermeermolen) is bestemd voor herbouw van houtzaagmolen 'De Vriendschap' aan de Kloosterdijk te Monnickendam. Mocht de herbouw niet voor een bepaalde datum verwezenlijkt worden, dan vervalt het bedrag aan de vereniging Oud Broek in Waterland.

Het betreuenswaardige, nieuwe 'Boompje van Bonten', zie: 'Overige Activiteiten', blz. 8.

---

¹ **Penningmeester:** Amerbos 44, 1025 ZM, Amsterdam. Tel: 020-6365435.
Bankrekeningnr. Vereniging Oud Broek: 31.07.02.194.

² **Secretariaat:** Roomeinde 22/24, 1151 AP, Broek in Waterland. Tel: 020-4033064.

³ **Rondleidingen, etc. :** Laan 22, 1151 AA, Broek in Waterland. Tel: 020-403803.

Notulen van de 38ste jaarvergadering
Donderdag 29 april 2004 om 20.00 uur in het Broekerhuis, Leeteinde 16.

Aanwezig: Dhr. F.H. Kesselaar (voorzitter), Dhr. H.G.M. te Boekhorst, Dhr. W. Husslage, Mw. R. Baltussen, Dhr. W. de Vries en een 30-tal leden van de vereniging.

1) Opening.

Opening van de vergadering om 20.10 uur. De voorzitter heet alle leden welkom.

2) Notulen van de 37ste jaarvergadering op 24 april 2003.

Deze notulen zijn opgenomen in het jaarverslag 2003 (pagina 3 en 4) en worden zonder opmerkingen of amenderingen gearresteerd.

3) Jaarverslag over 2003: De voorzitter geeft een toelichting.

Er is veel gerestaureerd in Broek waardoor de oude kern mooier is geworden. Er is in het afgelopen jaar veel aandacht besteed aan het mee helpen vormen van de Welstandsnota die op deze zelfde avond in de raad wordt besproken. Daarnaast is er veel aandacht besteed aan de landschappelijke waarden van onze dorpskern. Dat was wel nodig. Vanuit de gemeente was er weinig consistentie in het groenbeleid te ontdekken en kapvergunningen werden standaard verleend zonder oog voor de omgeving. Het gaat ons om visie, beleid en consistentie in plaats van ad-hoc acties.

4) Financieel verslag 2003: De penningmeester geeft een toelichting.

X (lettertype en spaties)De gemeentelijke subsidies zijn door bezuinigingen gehalveerd en zullen in 2004 geheel wegvallen. Dit is geen groot probleem voor de vereniging, gezien het geringe bedrag en het feit dat de vrijwillige extra bijdragen van leden de gemeentelijke subsidie ruim overstijgen.

5) Verslag kascommissie 2003 en benoeming kascommissie 2004.

De heren J.P.Mars en J. Terpstra verklaren de financiële administratie te hebben gecontroleerd en stellen voor décharge te verlenen aan het bestuur, waarmee de vergadering instemt. De kascommissie wordt bedankt voor zijn inspanningen. Dhr. Mars verlaat statutair de kascommissie, die vervolgens wordt aangevuld met dhr. M. Josephus Jitta.

6) Algemene mededelingen van het bestuur 2004:

- Het bestuur heeft behoefte aan meer draagvlak en extra bestuursleden, desgewenst voor specifieke onderwerpen.
- Een nieuw bestemmingsplan is in voorbereiding; een speciale dorpsraadvergadering zal daartoe in de kerk worden gehouden op 18 mei. VOB bestuur houdt een extra vergadering om zijn positie te bepalen. De inzet zal zijn: Kwaliteit leefomgeving, schoonheid, kleinschaligheid, toetsing aan welstandsnota.
- De collectie: Is goed opgeborgen in de kerk, maar moeilijk toegankelijk. We zouden graag een beter bereikbare plek willen hebben (en een expositieruimte).

- Het boek van Olaf Klijn (vorig jaar aangekondigd tijdens pauze) is klaar en wordt op 16 mei in de kerk gepresenteerd.

7) Uitreiking van twee La Fargues

Toelichting: P.C. la Fargue was een 18^e eeuwse tekenaar; hij tekende o.a. een aanzicht van Broek vanaf de Broekermeerdijk. De tekening was destijds in het bezit van mw. Rümke-Bakker. In 2004 wordt een facsimile van de La Fargue uitgereikt aan de twee onderstaande woonhuiseigenaren, als blijk van waardering voor geslaagde verbeteringen van het dorpsbeeld:

- Fam. D. Kaars, De Erven 32. Volledig nieuw Broeker woonhuis, verrezen op de plaats waar ooit ‘Het beroemde huis’, ‘Het huis met de vier schoorstenen’ cq. ‘Het vermaardt steenen huijs’ heeft gestaan. Het resultaat is prachtig en stijlvast.
- Fam. J. Maars, Keerngouw 16. Uitstekende restauratie van de oude werkplaats van drie generaties Tinkelenberg. Het historische pand was vanaf 1728 in gebruik als timmerwerkplaats. Deze geschiedenis blijft ondermeer herkenbaar door de fraai gerestaureerde timmermanssymbolen in één der ramen.

8) Rondvraag.

Er zijn geen vragen.

9) Sluiting.

De vergadering wordt om 20.50 uur afgesloten. Na de pauze wordt een presentatie gegeven door de historicus Girbe Buist, met als onderwerp: Bomen en mensen, een oeroude relatie. Onder de beelden die daarbij worden gebruikt zijn een aantal recente dia's van bomen in Broek, waarmee de herkenning wordt versterkt (zie: ‘Voor- en najaarslezing’).

Een van de monumentale bomen van Broek in Waterland: Treurwilg Broekermeerdijk.

Collectie en publicaties

Door schenkingen werd de verzameling in het verslagjaar uitgebreid met twaalf inventarisnummers. De goede gevers waren: mevrouw W. Bruigom-Six en de heren H.G.M. te Boekhorst, R. Dessing en Jhr. C. Beelaerts van Blokland. Laatstgenoemde als eigenaar van het hoveniersbedrijf 'Groenpartners' te Vreeland, belast met de her-aanleg van de tuin bij De Erven 32, waar een menigte aan bodenvondsten voor den dag was gekomen. Deze werden met instemming van de eigenaren, de familie Kaars, aan Oud Broek overgedragen.

Onder de andere voorwerpen is een aantal documenten, die in het voormalig raadhuis tevoorschijn kwamen, waaronder circulaire's uit 1819 en een rekeningenboek uit 1919-'20 betreffende betalingen aan plaatselijke leveranciers van voedingsmiddelen, e.d.

Voor twee omvangrijke objecten, te weten de weeshuisslee en de 18de eeuwse tuinpagode (na verhuizing uit de Rabobank in 2001 beide ondergebracht in het tuinhuis van De Erven 26), werd al langer naar een andere plaats uitgekeken. Er is geprobeerd de slee geplaatst te krijgen in de publieks-entree van het gemeentehuis van Waterland, maar dat ontmoette te veel praktische bezwaren. Door bemiddeling van J. Maars is nu – voor zowel de slee als de pagode – onderdak gevonden bij de Stichting IJsschuiten Gouwee te Monnickendam, waar ze onder toezicht staan van de voorzitter K. Roos in een van diens gebouwen aan 't Prooyen. Daar in Broek zelf geen geschikte plaats gevonden kon worden, is dit een dankbaar aanvaarde oplossing.

*Boven: Gerestaureerde houten ornament
boven de deur van Havenrak 23/25.*

*Links: Nieuw houten ornament boven de
deur van De Erven 32, zie: 'Veranderingen
het dorpsbeeld', blz. 20.*

Zoals gewoonlijk werden door de beheerder van de collectie inlichtingen verstrekt aan derden en historische vragen beantwoord. De toegankelijkheid van de verzameling is iets dat men zich beter zou wensen.

Van de Broeker Bijdragen verscheen dit verslagjaar nr. 50, samengesteld op basis van door A. Beunder verzamelde gegevens en getiteld 'Vier eeuwen geschiedenis van Broek in jaartallen, 1550-1950'. In voorbereiding is een omvangrijke 51ste aflevering over ambachten en bedrijven, die zal verschijnen ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van de Vereniging Oud Broek.

Voor- en najaarslezing

- a) Voorjaarslezing: Na afloop van de 38ste algemene ledenvergadering (donderdag 28 april 2004) verzorgde de historicus G. Buist een lezing over de cultuurhistorische betekenis van bomen in het algemeen en die van Broek in Waterland in het bijzonder. Hierbij werden niet alleen botanische kenmerken onder de aandacht gebracht, maar ook naamgeving en mythologie; karakter en symboliek; volksgeloof en volksgebruik; kalender en weer. Monumentale bomen zijn van oudsher omgeven met vele raadsels en orakels. Overal in de wereld zijn voorbeelden te vinden van bomen met (vermeende) wijsheid en/of geneeskrachtige gaven. Met behulp van tekeningen en foto's liet Girbe Buist dan ook zien dat er onder bepaalde bomen raadsvergaderingen plaatsvonden cq. -vinden en/of bomen centraal stonden cq. staan in rituelen en gebeden. Het meest herkenbaar zijn bomen als gedenkteken (monumenten), als markering (grensbepaling) en als vrijageplaats (meibomen). Girbe Buist behandelde de cultuurhistorie van bomen in steden en dorpen door tekst en uitleg te geven over alle 21 boomsoorten van de Keltische boomkalender. Verhalen over de 'dikste', 'oudste' en 'grootste' bomen in Nederland leverden daarbij interessante informatie voor alle toehoorders. Zo bleek bijvoorbeeld dat in Monnickendam de oudste moerascipres van Nederland staat en enkele cipressen in Italië zelfs geschat worden op meer dan 1700 jaar oud. Van de 22 erkende monumentale bomen in de gemeente Waterland staan er 15 in Broek in Waterland en alle passeerden de revue. Girbe Buist riep de Broekers daarbij op om meer onderzoek te doen naar de lokale geschiedenis van de bomen in Broek in Waterland en omgeving. Aan de hand van wetenswaardigheden, sagen en legendes zou (op termijn) een bomenroute door het dorp gelegd kunnen worden.
- b) Najaarslezing: Op donderdagavond 21 oktober 2004 organiseerde de vereniging Oud Broek – in samenwerking met 't NUT – een lezing over kleurgebruik op Noord-Hollandse gevels door de eeuwen heen, door J.C.J. van Kampen. Het werd een informatieve avond over verantwoord kleurgebruik bij oude en nieuwe architectuur in Noord-Holland, uiteraard met speciale aandacht voor historisch verantwoorde kleurstellingen in Waterland. Daarbij maakte hij gebruik van zijn grote verzameling beeldmateriaal uit Noord-Hollandse steden, dorpen en landschappen. Aan de hand van een (grotendeels chronologisch gepresenteerde) geschiedenis liet Hans van Kampen allereerst zien hoe diverse regio's – door de eeuwen heen – hun eigen specifieke kleur ontwikkelden, van Texel tot Het Gooi. De middelen van bestaan maar ook zon, licht, kust, water en wolken tussen de 'zeeën' waren daarop van invloed. Hans van Kampen gaf daarbij nadrukkelijk blijk van zijn persoonlijke voorkeur voor hele oude kleurstellingen, op basis van reuzel, meekrap en teer. "Zo'n zwart geteerde molen, met witte raampjes en blauwe luikjes, dat is toch het mooiste wat er is!" Vervolgens presenteerde Hans van Kampen de recentere geschiedenis van drie kleuren Westfries Groen, vele variaties Zaans Groen en vele variaties Broeker grijs. De betreffende houten huizen met sierlijke gevels (leugengevels) kregen doorgaans een donkere deur (stactig, recht) en lichte ramen (anders worden het donkere vlekken). De eventuele levensboom werd licht geschilderd.

Hans van Kampen gaf daarbij ondermeer aan dat er niet één kleur Broekergrijs bestaat. Schilders deden bijvoorbeeld telkens iets meer of iets minder kolengrijs door de verf. Hij zou het wel betreuren als de kenmerkende grijs tinten verder verwaaien, door 'groenen' en 'creamen' door het Broekergrijs te mengen.

In 2003 opgerichte nieuwe boerderijvorm, met zwart (teer-kleur) voor de kaakberg en 'Broekergrijs' voor het woonhuis.

Aan de hand van Broeker beeldmateriaal liet Hans van Kampen zien welke huis-eigenaren goed cq. minder goed hebben nagedacht alvorens de houten gevel werd voorzien van een nieuwe verflaag. Onder de aanwezigen ontstond echter weinig discussie over de 'passende' en 'minder passende' kleuren (combinaties) in Broek in Waterland. De wens het kleurgebruik te beperken tot verschillende tinten grijs langs het Havenrak en verschillende tinten groen of geel (zandsteen en Bentheimer geel) in de rest van het dorp werd breed gedeeld.

Overige activiteiten

Zoals verwoord in de inleiding van dit jaarverslag heeft de vereniging het afgelopen jaar op zeer vele manieren geprobeerd bijdragen te leveren aan behoud en herstel van het beschermd dorpsgezicht. Voor zover niet elders beschreven in dit jaarverslag volgt hieronder een selectie uit onze activiteiten in 2004.

c) Contact met de gemeente Waterland algemeen: Intensivering van de relatie met de gemeente Waterland werd in 2004 voortgezet. Het betreft ondermeer periodiek informeel overleg met mr. drs. Anne M.C. van Wijngaarden (beleidsmedewerkster Monumentenzorg). In 2004 heeft de vereniging met haar gesproken over de Welstandsnota en enkele agendapunten van de commissie stad- en dorpsbeheer. Ook heeft Oud Broek bijdragen geleverd aan haar teksten voor het fotoboek 'Architectuur & Wonen: Broek in Waterland' van Olaf Klijn, dat in mei 2004 verscheen.

In een meer formele sfeer heeft de vereniging contact gezocht met de gemeente (Burgemeester en wethouders) over enkele bouwplannen, welke de gemoederen het afgelopen jaar bezighielden. Het betreft zienswijzen (schriftelijk en/of mondelinge toelichting) van de vereniging Oud Broek in relatie tot: herinrichting van de percelen achter De Erven 4/6; plannen voor de Veenderijvaart; een zendmast van T-Mobile tussen de tennisbaan en het voetbalveld; een nieuwe rolstoelingang voor de Broekerkerk.

d) Groenvoorzieningen en gemeentelijk kapbeleid: De aandacht die sinds het vorig verslagjaar wordt gevraagd voor het behoud en herstel van (monumentale) bomen in het dorp, heeft in 2004 tot een aantal concrete acties geleid. De vereniging heeft uitvoerig gereageerd op de ‘Groenvisie’ en de ‘Inventarisatie van monumentale bomen’ van de gemeente Waterland. Laatstgenoemde werd door Oud Broek aangevuld, gezien de omissies in het eerste concept van de gemeente.

Meest betreurenswaardig is dat een ‘enthousiast’ aangekondigde herplant op de hoek van de Dorpsstraat en de Parallelweg (Dé Boom van Bonten, zie ‘Jaarverslag 2003’) allerm minst heeft geleid tot het gewenste resultaat. De Vereniging Oud Broek zou een financiële bijdrage leveren voor ‘een moeraseik van enige omvang (25 cm omtrek)’. Door communicatie storing bij de groenvoorziening van de gemeente Waterland werd het een moeraseik van slechts 16 cm omtrek, waaraan Oud Broek dus geen steun heeft verleend.

e) Bestemmingsplan Broek: De commotie over bouwplannen in en rond Broek in Waterland startte begin 2004 met een plan van Volkert BV voor de bouw van een winkelcentrum op de parkeerplaats aan het Nieuwland. De vereniging Oud Broek werd betrokken in het debat van omwonenden. Vervolgens heeft de Dorpsraad brede bekendheid gegeven aan een ‘angstaanjagende’ Nota van Uitgangspunten Bestemmingsplan Broek in Waterland, waarin de gemeente mogelijkheden verkent voor grootschalige woningbouw in de komende jaren. Op verzoek van de Dorpsraad heeft de Vereniging Oud Broek een eigen visie gepresenteerd tijdens de bijeenkomst van de Broeker bevolking in de kerk op 18 mei 2004. Sindsdien leveren enkele bestuursleden op persoonlijke titel bijdragen aan een algemene ‘Visie ontwikkeling op bestemmingsplan Broek in Waterland’.

f) Excursie ‘Waarden van Waterland’: De vereniging Oud Broek draagt bij aan de hiervoor genoemde visie ontwikkeling door de cultuurhistorische waarden van het dorpsgezicht onder de aandacht te brengen. In verband met mogelijke dorpsuitbreidingen blijkt er ook grote behoefte aan duidelijkheid over de landschappelijke en natuurlijke waarden van het omringende Waterlandse veenweidegebied. Daarom organiseerde de vereniging Oud Broek, in samenwerking met de welbekende boswachter Ton Pieters van Staatsbosbeheer Waterland-Oost, een ‘discussie-excursie’ langs potentiële uitbreidingslocaties rond Broek in Waterland.

O.l.v. Ton Pieters door het Waterlandse landschap.

Met een gezelschap (bestaande uit: Barbara van Beijma, o.a. stafid van Landschap Noord-Holland; twee Broeker boeren, aangesloten bij de Stichting Agrarisch Natuurbeheer; enkele dorpsbewoners) voer Ton Pieters op zondagmiddag 19 september 2004 langs de randen van het dorp. Tussen de weilanden, waar de gemeente Waterland mogelijkheden ziet voor nieuwe woningbouw, werd gediscussieerd over perspectieven voor veehouderij en natuurontwikkeling. Geconcludeerd werd dat de toekomst van Waterland ligt in de combinatie van agrarisch natuurbeheer, streekeigen kwaliteitsproducten en natte natuurontwikkeling, met kansen voor de bijbehorende zeldzame flora en fauna.

De kracht van Waterland ligt dus in de unieke combinatie van landbouw, natuur en cultuur, vormgegeven door eeuwenlange noeste arbeid van onze voorvaderen. De grote bottleneck vormt de voortdurende onzekerheid over de financiële middelen voor behoud en versterking van dit – internationaal vermaarde – cultuurlandschap ‘Laag Holland’. Nadere uitwerking is een van de onderdelen van de visie ontwikkeling op het bestemmingsplan Broek in Waterland.

g) Oud-Hollandse markt en Open Monumentendag 2004: Enkele weken voor de welbekende zaterdagmarkt van de Broekerfeestweek heeft de vereniging Oud Broek een ledenwerfactie opgezet, in relatie tot het verwachte nieuwe bestemmingsplan. Mede door de aanmelding van nieuwe leden (in die periode: 28 totaal) werd de stand van Oud Broek, aan de noord/westzijde van het Kerkplein, wederom druk bezocht. Evenals voorgaande jaren werden, naast Vogelvluchtkaarten en (bundels) Broeker Bijdragen, een aantal reproducties van historische Waterlandse prenten verkocht. Het betreft één passe-partout met twee etsen, – Broek in Waterland, resp. Kerk Zuiderwoude – door A. Zeeman, 1732 (in Claas Bruin, Noordhollandsche Arkadia) en een ingekleurde steendruk van ‘Kerk te Broek’, circa 1840 (uit ‘Souvenirs de la Hollande’, van Frans Buffa en Zonen te Amsterdam). Beide zijn gedrukt in een beperkte oplage van 50 stuks en van beide zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar bij Leeteinde 4/6 (tel. 4031703), zie achterzijde omslag.

Op zaterdag 11 september 2004 gaf Oud Broek invulling aan de Open Monumentendag thema ‘Verdediging’ (herdenking van de 300ste sterfdag van de beroemde Nederlandse vestingbouwer Menno van Coehoorn). Ondanks een uitnodigende folder van de gemeente Waterland, redelijk mooi weer en orgelspel van mw. I. Rebel was de opkomst minder dan voorgaande jaren. Dit kan mogelijk worden verklaard uit het feit dat nagenoeg elk jaar dezelfde Rijksmonumenten kunnen worden bezichtigd. Hoopgevend is dat een aantal eigenaren van andere Broeker monumenten hebben toegezegd in 2005 deel te nemen aan de Open Monumentendag. De verwachting is dat op zaterdag 10 september 2005 (thema ‘religie’) een aantal verrassende monumentale panden open gaan, onder leiding van de Vereniging Oud Broek.

h) Het mooiste plekje van Nederland (NCRV): In de zomer van 2004 werd Werncke Husslage door de NRCV gevraagd op te treden als ‘ambassadeur van Broek in Waterland en het Waterlandse landschap’ in de verkiezing van het mooiste plekje van Nederland. Hij was hiervoor geselecteerd op basis van een – al twee jaar eerder opgenomen en uitgezonden – korte documentaire over het beschermd dorpsgezicht en de omgeving.

Om een drietal redenen werd aan deze ‘verkiezing’ medewerking verleend. Ten eerste zou de eventuele hoofdprijs van € 25.000,00 een mooi basisbedrag zijn om het proces van vervanging van de onooglijke ‘jaren zestig lantaampalen’ (beter bekend als ‘de UFO’s’) nieuw leven in te blazen. Ten tweede kon hiermee aandacht worden gevraagd voor de cultuurhistorische, landschappelijke, natuurlijke en recreatieve waarden van het Waterlandse landschap (bij gemeente, provincie, etc.), ter beperking van grootschalige woningbouw. Ten derde zou een verkiezing tot ‘mooiste plekje van Nederland’ kunnen leiden tot de noodzakelijke extra aandacht (financiële middelen) vanuit het rijk, de EU, etc. voor duurzaam agrarisch natuurbeheer, milieuvriendelijke productiewijzen, gezonde biologische producten, zeldzame flora en fauna, etc., zie: *‘Excursie Waarden van Waterland’*.

Dorpsstraat vroeger (links: kroegje, annex winkeltje ‘Wum van Daan’) en nu (links: lunch-café ‘Broeck’), structureel veranderd door aanleg van de provinciale weg in de jaren 30.

Tijdens een maandenlange internetverkiezing per provincie kreeg Broek in Waterland meer stemmen dan de twee andere Noord-Hollandse genomineerden: De Ankeveense Plassen en De Kerf (tussen Bergen en Schoorl). Daarop heeft de vereniging Oud Broek besloten bijdragen te leveren aan een publiciteitsoffensief voor de landelijke finale van 27 november 2004. Alle NCRV kijkers van Nederland (en met name Noord-Holland) werden – via (lokale) kranten, radio, tv, flyers, posters, etc. – opgeroepen om een stem uit te brengen op ‘het mooiste plekje van Noord Holland’.

Pas tijdens de live-uitzending werd duidelijk dat er niet gestemd kon worden op Broek in Waterland. Wij kregen zelfs geen enkele kans iets te zeggen over de waarden van Waterland. De NCRV heeft naderhand toegegeven dat de finale niet correct is uitgevoerd en de vereniging Oud Broek heeft lering getrokken uit het functioneren van landelijke media. Positief is dat de eendrachtige samenwerking van vele Broekers in de aanloop naar de landelijke finale nog eens duidelijk maakte hoe bijzonder het dorp en omgeving werkelijk zijn: (Broek in) Waterland verenigt het mooiste dat Nederland te bieden heeft in één landschap, wat de hoogste graad van bescherming – als mooiste plekje van Noord-Holland – zondermeer verdient!

- i) Veenweidenmolen: De afgelopen jaren heeft het bestuur zich beraden hoe in de toekomst om te gaan met de veenweidenmolen aan de Van Disweg. Lange tijd is overwogen de molen aan een geschikte organisatie over te dragen. Zo is met Staatsbosbeheer en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier uitvoerig overleg gevoerd, maar het bleek niet mogelijk tot een overdracht en nuttige bestemming te komen. Na heroverweging en de constatering dat de molen voor veel Broekers een karakteristiek element vormt in de omgeving is onderzocht om toch de molen in eigen beheer te houden. Uit advies is gebleken dat deze tegen redelijke kosten te repareren valt en zodoende bij bijzondere gelegenheden weer zal kunnen draaien. Daartoe is dan ook besloten. Het noodzakelijke schilderwerk zal in eigen beheer, zoals dat ook in het verleden door vrijwilligers is gedaan, in de loop van 2005 plaatsvinden.
- j) Rondleidingen: In 2004 werd de vereniging Oud Broek tien keer benaderd voor het geven van een rondleiding door het beschermd dorpsgezicht (met een bezoek aan één of meerdere monumentale panden). Het betreft dan vaak een van de activiteiten tijdens een trouwerij in het Broekershuis. De gasten worden 1 à 2 uur rondgeleid, zodat het bruidspaar de kans krijgt zich op te frissen voor een avondprogramma of een ongestoorde trouwreportage te maken. Afhankelijk van de grootte van het gezelschap worden 1, 2 of 3 gidsen van Oud Broek ingezet (€ 25,- per gids per uur en max. 20 pers. per gids).

Commissie Stads- en Dorpsbeheer

De taak van de Commissie Stads- en Dorpsbeheer (cie. SDB) is: Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Waterland te adviseren over de toepassing van de Monumentenwet en over de gemeentelijke monumentenzorg in zijn algemeenheid. Daarnaast verzorgt de commissie desgevraagd adviezen over de toepassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening in de aangewezen stads- en dorpsgezichten.

De cie. SDB bestaat uit een voorzitter, een secretaris en negen leden. Drie van de leden worden door de gemeente benoemd op voordracht van de oudheidkundige verenigingen. De heer Th. P.J. Kwakman vertegenwoordigt binnen de cie. SDB de vereniging Oud Broek. Hieronder geeft hij een opsomming van uitgebrachte commissieadviezen in 2004. Het betreft alleen die plannen binnen het beschermd dorpsgezicht van Broek in Waterland, inclusief directe omgeving:

Laan 22/28	De cie. SDB gaat akkoord met een cosmeticsubsidie voor het terugplaatsen van het Schouwstuk 'Gezicht over het Havenrak' (ca. 1775), zie: 'Jaarverslag 2003'.
Dorpsstraat 20/22	Aanbouwen aan atelier. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Dorpsstraat 9	Oprichten berging. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Hellingweg 8	Plaatsen van een pylonenmast t.b.v. draadloos internet. <i>Advies: maximale hoogte 15 meter en de mast ongetuid uitvoeren.</i>
Zuideinde 11	Uitbreiden woning. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Roomeinde 14/16	Aanpassen beschoeiing. <i>Advies: de cie. SDB vindt het een voorbeeldig plan.</i>

De Erven 4/6	Herinrichting erven. De cie. SDB gaat akkoord met bestemmingsverandering van de percelen. Het betreft: 1) Oprichten van een tractorstalling en garage; 2) Verbouw veldschuur tot stal met hooiopslag; 3) Stalen hekwerk met poort; 4) Aanleggen boomgaard; 5) Aanleggen geriefbosjes en eendenpool; 6) Sloop deksel gierput en verbouw tot vijver; 7) Geheel vernieuwen bedrijfsruimte tot zwembad; 8) Sloop mestsilos; 9) Oprichten tuinmuur aan noordzijde (hoogte 1,99 meter); 10) Plaatsen houten poort (hoogte 1,99 meter).
Noordmeerweg 16	Uitbreiden woonhuis. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Kerkplein 7	Wijzigen gevels woonhuis. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Kerkplein 9	Splitsing woonhuismonument. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Leeteinde 4/6	Wijziging kleuren woonhuismonument. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
De Erven 8	Bouwen tussenlid, tussen woonhuismonument en te verbouwen bijgebouw, almede aanbouw veranda aan bijgebouw. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
De Erven 8	Kappen van een gewone es. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Leeteinde 7	Kappen van een berk en een es. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Kerkplein 7	Uitbreiden woonhuis aan de achtergevel. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Roomeinde 34	Kappen van een kastanje. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Keerngouw 22	Kappen van een lijsterbes. <i>Advies: geen bezwaar.</i>
Nieuwland 37	Bouwen van acht appartementen. <i>Advies: de cie. SDB is niet akkoord met het voorgelegde plan. Uit het ingediende ontwerp voor acht appartementen op deze prominente locatie – in directe relatie met het beschermd dorpsgezicht – is duidelijk af te lezen dat er sprake is van een geforceerde oplossing.</i>

Vanaf 1 januari 2003 geldt dat de adviezen van de welstandscommissie goed gemotiveerd en schriftelijk openbaar moeten zijn. In het jaarverslag van de cie. SDB komt aan de orde op welke wijze de welstandscommissie bij de uitvoering van haar werkzaamheden kan refereren aan een gemeentelijk beleidskader. Het jaarverslag signaleert waar dit beleidskader houvast heeft kunnen bieden bij de welstandsbeoordeling en verklaart waarom in specifieke gevallen is afgeweken van het vastgestelde beleid. Tevens wordt aandacht besteed aan de werkwijze van de cie. SDB, op welke wijze uitwerking is gegeven aan de openbaarheid van de vergaderingen, de aard van de beoordeelde plannen en enkele bijzondere projecten. Het jaarverslag wordt afgesloten met aanbevelingen ten aanzien van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid in het algemeen en het welstandsbeleid in het bijzonder.

De cie. SDB hoopt dat het jaarverslag inzicht geeft in het hoe en waarom van welstandstoezicht in de gemeente Waterland, het maatschappelijk draagvlak voor welstandstoezicht wordt vergroot en uiteindelijk ook een bijdrage levert aan de kwaliteit van de gemeente Waterland. Het jaarverslag van de cie. SDB wordt aangeboden aan de gemeenteraad

Th.P.J. Kwakman, architect

Bouwen in Broek in historisch perspectief

We kunnen er niet omheen: Broek zal te maken krijgen met nieuwe dorpsuitbreidingen. Er komt een nieuw bestemmingsplan waarin de aard en omvang van uitbreidingen zal worden beschreven en de locaties worden vastgelegd. De potentiële omvang van het bouwvolume werd beschreven in een gemeentelijke Nota van Uitgangspunten waarvan de inhoud in april 2004 door de dorpsraad aan de Broekers werd bekendgemaakt. Dit bracht een schokgolf te weeg in Broek en alarmeerde ook de Vereniging Oud Broek in Waterland.

Mogelijk vraagt u zich af wat een historische vereniging te zeggen heeft over woningbouw in de toekomst? Daar is een tweeledig antwoord op te geven:

- De toekomstige historie wordt vandaag gemaakt, de scheidslijn tussen verleden en toekomst is het heden! We willen voorkomen dat er nu vergissingen worden begaan die voor altijd hun stempel op het leven in Broek zullen drukken. Denk aan de provinciale weg die in 1936-38 dwars door Broek werd getrokken: waardevolle historische panden moesten het veld ruimen en het dorp werd in tweeën gesplitst.
- De vereniging heeft als statutaire doelstelling “het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland te bewaren, te beschermen en waar mogelijk te vermeerderen ...”. Dat dwingt ons alert te zijn op alle activiteiten die deze doelstelling raken. Ruimtelijke ordening en woningbouw hebben onmiskenbaar hun uitwerking op dorps- en landschapsschoon, waarbij overigens zowel beschadiging als verrijking mogelijk is.

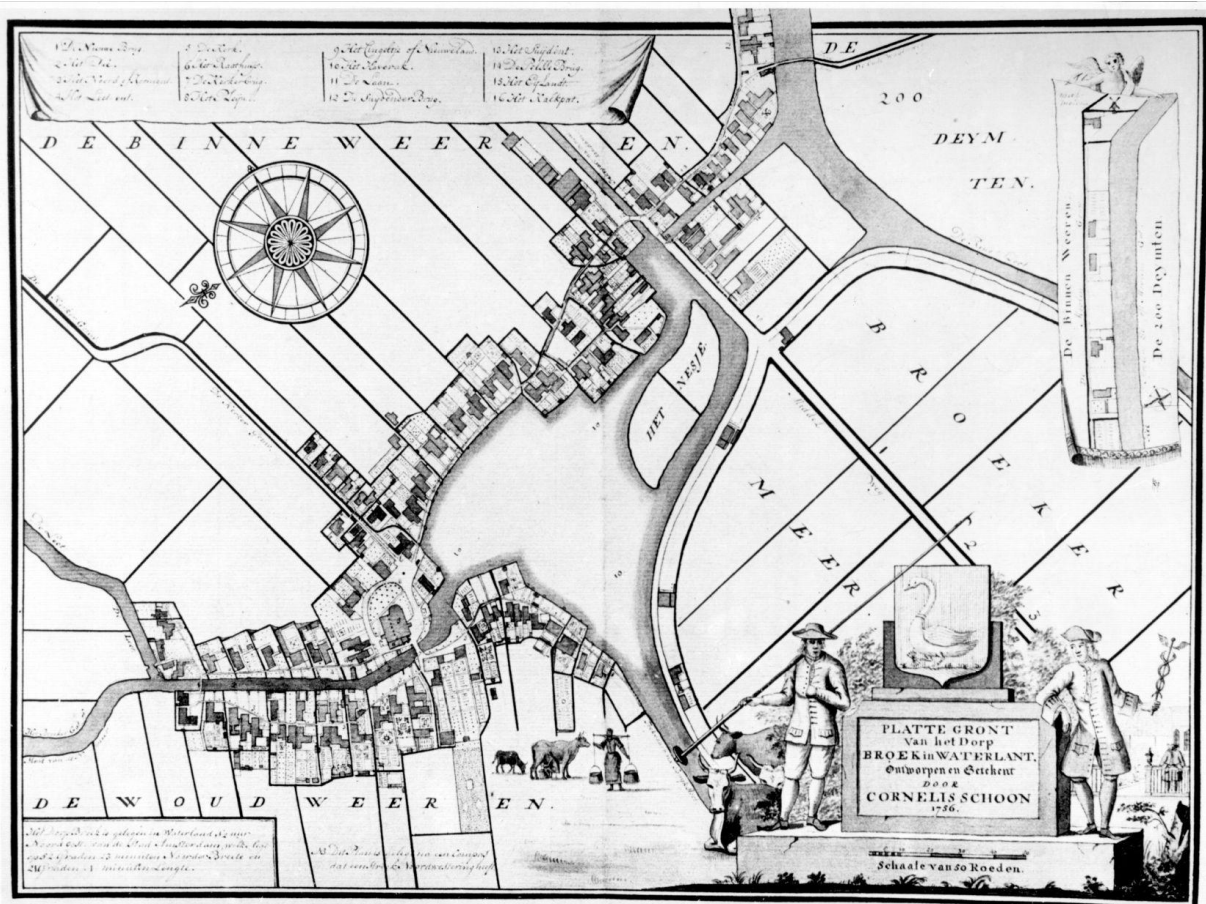
In dit intermezzo een historisch perspectief op woningbouw in Broek in Waterland, waarbij verschillende vragen aan de orde zullen komen: Wat waren de redenen om uit te breiden en voor wie waren die uitbreidingen bedoeld? Op welke wijze werd een dorpsuitbreiding gerealiseerd (dorpsplanning?), wat waren de redenen om juist daar te bouwen? Hoe zagen de woningen er uit (bouwstijlen) en hoe pasten de nieuwe woningen in de bestaande omgeving?

Er is weinig bekend over de eerste woningbouw in (Broek in) Waterland. De pioniers van Waterland kozen plekken om te wonen waar ze relatief veilig waren voor het water (de broeken) en waar ze in hun behoeften konden voorzien. Ze gebruikten bouwmaterialen uit de omgeving (vooral hout) om hun eenvoudige woningen te bouwen. Pas in de 11^e en 12^e eeuw wordt melding gemaakt van bewoning op grotere schaal en ontstaan er dorpen in Waterland.

In de rijke 16^e en 17^e eeuw kreeg het dorp zijn huidige vorm en werden er huizen gebouwd waarvan er vandaag nog een aantal overeind staan. De lokale woningbouw ontwikkelde zich en houten huizen kregen een gedeeltelijk stenen basis met een fundering op kleefpalen. Funderen op zandlaag (zoals in Amsterdam) was hier niet mogelijk vanwege de grote diepte van de zandlaag. Dat zorgde voor de typische houtskeletbouw die zo kenmerkend is voor Broek. Er werd gebouwd in een stijl die was afgekeken van bouwwijzen uit de omgeving maar met eigen, lokale invulling. Massaproductie bestond niet, de bouw was altijd kleinschalig en ieder huis was een uniek project.

Er is weinig bekend over hoe dorpsuitbreiding in die tijd tot stand kwam. Er was geen instantie die land verdeelde en toewees aan nieuwe bewoners. Waterland was vooral leeg en grotendeels onbewoonbaar. Het land was in eigendom van grootgrondbezitters en rechten op land moesten worden gekocht of gepacht. Het gebruik van land voor de bouw van een huis was niet aan regels of beperkingen gebonden.

De structuur van Broek eind 16^e eeuw en de verdere uitbouw daarna (o.a. kaart Cornelis Schoon, 1756) laat zien dat bouwlocaties werden uitgekozen vanwege hun ligging langs de waterlopen. Water was de enige mogelijkheid van vervoer in het drassige landschap, wegen bestonden er niet, slechts voetpaden. Dit gegeven heeft de positionering van de huizen en de groeilijnen van het dorp geheel bepaald.

Plattegrond van Broek in Waterland anno 1756, uit: 'Waterland, getekend door Cornelis Schoon' (A.P. Bruigom, 1979, Canaletto, Alphen aan den Rijn.)

Na de rijke Gouden eeuw brak een arme tijd aan, die achteraf bekeken cruciaal voor het behoud van Broek geweest is. Er was weinig of geen ontwikkeling, de groei van het dorp stond vrijwel stil. De bevolkingsgroei werd intern opgevangen doordat bestaande huizen door meerdere (tot wel 4) gezinnen werden bewoond.

Een eerste vorm van grootschalige nieuwbouw die Broek bereikte was in 1922: de bebouwing langs de Veenderijvaart, het Rode dorp. Deze bebouwing volgde evenals de bestaande bebouwing van Broek ruwweg de lijn van het water, in dit geval de toegang tot de Volgermeerpolder. De huizenrij werd aangelegd om de turfstekers van de Volgermeer te huisvesten. De meeste turfarbeiders kwamen niet uit Broek of omgeving, maar uit verder weg gelegen plaatsen, vooral Oudekerk aan de Amstel. Deze uitbreiding van Broek was dus vooral voor immigranten bedoeld.

De woningen werden gebouwd onder het regime van de eerste Woningwet uit 1901, die tot doel had de bouw van goede woningen te bevorderen. Deze Woningwet markeerde het begin van overheidsbemoeienis met de woningbouw en vormde tevens een eerste begin van ruimtelijke ordening in de vorm van regels voor de stedenbouwkundige ontwikkeling.

De huizen werden gebouwd naar de eisen en in de stijl van die tijd – een groot contrast met de oude Broeker bouwstijl.

Veertien jaar later volgde de aanleg van de provinciale weg door Broek in 1936-38. De afbraak van bestaande woningen had ook de bouw van vervangende woningen aan de Parallelweg tot gevolg. Daarna werd er lange tijd nauwelijks gebouwd.

Jaagweg vroeger(Café De Zwaan) en nu (parkje en bushalte, structureel veranderd door aanleg van de provinciale weg in de jaren 30.

Na de 2e wereldoorlog brak de periode van wederopbouw aan en deed de regering er alles aan om de woningnood, volksvijand nummer één, te verslaan. Er volgde een reeks van bouwprojecten, waarbij de eeuwenoude structuur van het dorp ingrijpend veranderde. In 1948-49 werden er woningen aan Zuideinde (duplexwoningen) en Molengouw gebouwd. In de jaren 50 werd de Dr. C. Bakkerstraat aangelegd en in 1959 volgde de Cornelis Roelestraat.

Het woningbouwproject Nieuwland vanaf 1961-62 was de start van een grootschalige dorpsuitbreiding waarbij in een aantal bouwfases enkele straten met honderden huizen aan het dorp werden toegevoegd.

Toen er van overheidswege meer ruimte werd geboden om in Broek te bouwen was dat een uitkomst voor de bewoners van de dichtbevolkte houten huizen en stolpen: Die zagen de nieuwbouw van stenen huizen als de ideale oplossing voor hun woningnood en verlieten met graagte de oude houten woningen (krotten) die in vele gevallen in ernstige staat van verwaarlozing verkeerden. Meerdere keren wordt er in de kranten van die tijd melding gemaakt van het ideaal van jonge Broekers: een stenen huis!

De achtergelaten houten huizen werden in veel gevallen ingenomen door rijkere mensen van buiten Broek, veelal afkomstig uit Amsterdam, die de rust en schoonheid van het oude dorp wisten te waarderen. Het is mede aan deze nieuwe bewoners te danken dat de oude dorpskern van Broek niet sneuvelde in de vooruitgang, maar dat de vervallen panden (met veel overheidssteun overigens) ingrijpend werden gerenoveerd.

Deze grote dorpsuitbreiding was in eerste instantie bestemd voor de Broeker bevolking. Tegelijkertijd werd enige groei van de bevolking nagestreefd om voorzieningen als dorpshuis, sportveld, gemeentehuis te kunnen handhaven en de school te kunnen uitbreiden. Om de goedkopere koop- en huurwoningen te kunnen financieren werden ook duurdere koopwoningen (bijv. bungalows aan het Oosteinde) aangeboden die vaak in handen van kapitaalkrachtige forensen terechtkwamen.

In dezelfde geest werd de Hellingweg, die aangelegd werd om de Wagengouw en Galggouw beter bereikbaar te maken, gefinancierd door de verkoop van bedrijventerreinen.

Woningbouw had in deze tijd van wederopbouw een functioneel doel en er was weinig aandacht voor aspecten van welstand en schoonheid. De doorzonwoning was het in zwang zijnde type en werd dus ook in Broek gebouwd.

Ook was er nauwelijks oog voor nationale ruimtelijke ordening. Dit veranderde pas na 1960, toen de eerste nota Ruimtelijke Ordening verscheen. De plaatsing van de nieuwe woonwijk Nieuwland met premie-A woningen was weloverwogen gepland. Bewust was er een grote open ruimte gehouden tussen het oude deel van het dorp (Havenrak) en de nieuwbouw: een overgangszone tussen de historie en de nieuwe tijd. Destijds besloeg die zone niet alleen de huidige parkeerplaats maar ook het terrein waar een tiental jaren later (begin 70-er jaren) de nieuwe school zou worden gevestigd.

Midden 70-er jaren volgde de bouw van het bejaardenhuis en de woningen aan de Draai, in de gangbare, moderne stijl van woningbouw. Ook hier was er sprake van voorziening in de lokale woningbehoefte.

De volgende, grootschalige uitbreiding van Broek was de Hage Weer, eind zeventiger jaren, enkele jaren daarna gevolgd door de Heems Weer. Deze woningen zijn - in tegenstelling tot de vorige uitbreidingen - gerealiseerd in een bouwstijl die Waterlandse kenmerken heeft: houten wand- en gevelbedekking, Waterlandse vormen en kleuren. De eisen van welstand schreven voor dat nieuwbouw in de stijl van de bestaande omgeving werd gerealiseerd. Het sluitstuk van deze uitbreidingen was de West Weer, meer dan 10 jaar geleden.

Het landelijke vraagstuk van de ruimtelijke ordening had in de 70-er jaren een andere inhoud gekregen dan voorheen. Het milieubewustzijn had zijn intrede gedaan, de natuur diende gespaard te worden en de ongeremde verstedelijking moest aan banden worden gelegd. De druk op ruimte voor woningbouw bleef echter bestaan door de groeiende bevolking en de steeds lager wordende bezettingsgraad van woningen. Om te voorkomen de natuur geheel opgeofferd zou worden aan de woningbouw werd een strak ruimtelijk beleid gevoerd: Gebieden voor woningbouw werden aangewezen (VINEX locaties) terwijl in de overige gebieden een moratorium op bouw werd uitgesproken. Ook in Broek is lange tijd geen ruimte voor nieuwbouw beschikbaar geweest.

Dit restrictieve ruimtelijke beleid is formeel nog steeds van kracht en vormt de leidraad in het nieuwe provinciale Streekplan Noord-Holland Zuid. Rode Contouren vormen de uiterste grenzen van mogelijke uitbreiding rondom de bestaande kernen.

Een gevolg van deze inperking is dat binnen de gegeven, schaarse ruimte gemeenten en projectontwikkelaars proberen om zoveel mogelijk woningen te bouwen. Dat leidt vaak tot dicht opeengepakte woonwijken die sterk contrasteren met de oorspronkelijke bebouwingsvorm. Dat geldt zeker in de buitenstedelijke gebieden waar de bebouwing meestal ruim van opzet en grillig van structuur is. Veel oorspronkelijke dorpen zijn inmiddels omringd met puisten van nieuwbouwwijken, waarbij de oorspronkelijke bebouwing geheel is ingekapseld.

In 1999 verschijnt de Belvedere Nota. Een belangrijke nota met een nieuwe visie op de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke ordening, gedragen door de ministeries OC&W, LNV, VROM en V&W. De nota richt zich op gebieden die als (zeer) waardevol worden beschouwd vanwege hun cultuurhistorische kwaliteiten die tot uitdrukking komen in het door mensenhanden gevormde landschap, de historische bebouwing en de archeologie. Gebieden die gekoesterd moeten worden, niet door ze te “bevrozen” maar door ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken die de historische kenmerken in stand houden of zelfs versterken. Essentieel hierin is het begrip “identiteit” van een omgeving: Het geheel aan kenmerken die een omgeving herkenbaar maakt en een eigenheid aan de bewoners verschaft. Als voorbeeld de Zaanstreek, een industrieel gebied met daarvoor kenmerkende bebouwing. Een ander voorbeeld is Waterland met zijn veendorpen langs de waterlopen.

De Belvedere visie op ruimtelijke ordening verwerpt uitbreidingen in de vorm van stadswijken die geen connectie hebben met de oorspronkelijke bebouwing. Nieuwbouw dient de lijn voort te zetten die in het verleden is gevormd, zodat de identiteit van een dorp of gebied blijft gehandhaafd. Dit betekent o.a. dat de ruimtelijke patronen en verhoudingen van nieuwe bebouwing dezelfde zijn als van bestaande bebouwing en dat er op dezelfde (kleinschalige) wijze in bijvoorbeeld linten, terpen of losse clusters wordt gebouwd.

Het zal niet verbazen dat (Broek in) Waterland een Belvedere gebied van de hoogste categorie is. Daarbij geldt als veranderingskenmerk een zeer trage dynamiek, waarbij veranderingen op een tijdschaal van 50 of meer jaren plaatsvinden. Deze Belvedere status is een belangrijk uitgangspunt bij de bepaling hoe en hoeveel er gebouwd zou kunnen worden.

Tot zover de historie en achtergrond. Op de volgende pagina de huidige situatie en de plannen.

In de plannen voor nieuwbouw in Broek (gemeentelijke nota van uitgangspunten) zouden de open ruimten binnen de Rode Contouren vrijwel volgebouwd worden met woonwijkjes. Het vigerende bouwplan voor de Veenderijvaart is een bouwplan in dezelfde stijl. Op een relatief klein perceel worden zoveel mogelijk woningen geprojecteerd. Daardoor ontstaat een compacte woonwijk, dicht aangeplakt tegen de relatief jonge, historische lintbebouwing van de Wagengouw die daardoor voor een deel aan het oog wordt onttrokken. De woningen worden uitgevoerd met Waterlandse stijlkenmerken zoals houtbetimmeringen en stolpvorm, maar de massaverhoudingen kloppen niet meer - de open ruimte ontbreekt - waardoor een vervreemdend effect en een ondorpse aanblik ontstaat. De vereniging heeft haar zienswijze over dit plan aan de gemeente voorgelegd, die deze vervolgens op uitsluitend formele gronden naast zich neer heeft gelegd

In februari 2005 verscheen de studie “Bouwen in Waterland 2020” (LA4SALE). Hierin is de Belverdere visie uitgewerkt voor alle kernen in Waterland. Het resultaat is een geheel andere invulling van dorpsuitbreiding, waarbij de Rode Contouren niet bepalend zijn. Woningbouw in Broek wordt gepositioneerd langs de oude waterlopen (zoals vroeger gebruikelijk), waarbij grote en kleine gebouwen op ruime percelen elkaar afwisselen. Daarbij is het geprojecteerde bouwvolume zeer beperkt (trage dynamiek!), niet meer dan enkele tientallen woningen. Deze voorgestelde dorpsuitbreiding staat overigens los van locaties in Broek waar vervangende nieuwbouw – inbreiding – plaats kan vinden, zoals Kebomeubel, Hellingweg, de Draai.

Een belangrijke vraag bij woningbouw is voor wie nieuw te bouwen woningen zijn bestemd. Waar vroeger de gemeente woningen kon toewijzen, is deze mogelijkheid steeds verder terugschroefd en onder invloed van de Europese wetgeving vanaf 2006 geheel verdwenen. Dat betekent dat er geen voorkeursbehandeling meer mogelijk is en niemand kan garanderen dat nieuwe woningen ook in handen komen van woningzoekenden uit Broek. Te vrezen valt dan ook dat nieuwe woningen in Broek voor een belangrijk deel terecht gaan komen bij woningzoekenden van buiten Broek of buiten Waterland.

Tot slot:

De Vereniging Oud Broek staat voor het behoud van het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland. Dat betekent dat we het karakter van Broek als dorp met open lintbebouwing willen bewaren: open van structuur en doorkijkjes naar het omringende veenlandschap. Dat kan alleen maar als er op zeer beperkte schaal uitgebreid wordt op goed gekozen, verantwoorde locaties en bij voorkeur niet in de vorm van compacte woonwijken. Natuurlijk zullen we ook kritisch zijn op de wijze van bouw, die aan moet sluiten bij de directe omgeving en eer doet aan de historische uitstraling van ons dorp.

Ook het behoud van het omringende landschap – dat inmiddels tot het nationale landschap Laag Holland behoort – met zijn bijzondere natuurwaarden en mogelijkheden voor kleinschalige recreatie gaat ons aan. Bestemming voor woningbouw gaat hoe dan ook ten koste van het leefgebied van flora en fauna, vooral de toch al zwaar bedreigde weidevogels. Het inmiddels gepubliceerde ontwerp Bestemmingsplan zullen we dan ook goed bestuderen om ons te beraden op eventuele vervolgstappen.

Veranderingen in het dorpsbeeld

De constatering dat 2004 – net als 2003 – tot weinig veranderingen in het dorpsbeeld heeft geleid kan vooral positief worden uitgelegd. Nagenoeg alle monumentale panden in het beschermd dorpsgezicht zijn gerestaureerd en staan doorgaans strak in de verf. De meest markante restauratie in het verslagjaar was het herstel van het dorpsbeeldbepalende ‘theekoepletje’ bij De Erven 3. De curieuze combinatie van een ‘Chinese tent’, ‘Turkse Kiosk’, ‘Indische pagode’, etc. werd in 1793 aangelegd op initiatief van Cornelis Koker (destijds eigenaar van de twee voorname woonhuizen op de huidige percelen De Erven 10/14 en de De Erven 16), zie Broeker Bijdragen nr. 13.

Restauratie ‘theekoepletje’ bij De Erven 3.

Het nieuwe schuurtje met staldeuren (2003) tegen het vierkante woonhuis van Noordmeerweg 16 werd eind 2004 voorzien van een bovenverdieping. Hierdoor heeft het gehele pand een ander aanzien gekregen, als een stolpconstructie met voorhuis. Uitbreiding van het stenen woonhuis Dorpsstraat 9 werd in het voorjaar van 2004 afgerond. In het najaar werd nog een houten schuur bijgebouwd, op de plaats waar tot halverwege 2003 twee beeldbepalende wilgen hadden gestaan.

Eind 2004 werd het kleine stenen woonhuis Kerkplein 7 vernieuwd, zonder het aanzicht structureel te veranderen. Het houten bijgebouw (atelier) behorend bij Dorpsstraat 20/22 werd aan de achterzijde op harmonieuze wijze uitgebreid. In het jaarverslag van 2003 werd melding gemaakt van de nieuwe – eind negentiende eeuwsogende – boerderijvorm op Wagengouw 3. Realisatie van dit omvangrijke houten woonhuis met bijpassende boerenschuur kwam in de eerste helft van 2004 gereed en vormt zeker een aanwinst voor het dorpsbeeld.

Restauratie van het uitbouwtje van Zuideinde 20.

Het laatste vervallen gedeelte van het woonhuis Zuideinde 20, vóór de monumentale open stolpconstructie, werd vernieuwd. Maar door de keuze van slechts één klein raampje heeft het uitbouwtje tussen de noord- en de westgevel vooralsnog weinig uitstraling. Ook de vier kleine naoorlogse sociale huurwoningen op Zuideinde 21 en 23 werden gerestaureerd en teruggebracht tot twee grotere woningen, zoals oorspronkelijk bedoeld. Het andere blok (Zuideinde 17 en 19) verkeert nog altijd in enigszins vervallen staat.

Anderssoortige veranderingen in 2004 betreffen de aanleg van tuinen met veel steen en grind (= ruimte voor auto's) vóór De Erven 4, De Erven 8 en De Erven 38. Het oude hekwerk van Dorpsstraat 16 werd lovenswaardig gerestaureerd en teruggeplaatst. Boven de dubbele deur van De Erven 32 werd een sierlijk houten ornament geplaatst, als bekroning van het statige nieuwe houten woonhuis op historische grond (zie: 'Notulen' en 'Collectie en publicaties'). Op de Laan werd de voorgevel van Laan 22/28 hersteld en de wegzakkende voorgevel van Laan 20 opnieuw gefundeerd. De voormalige levensmiddelenzaak van Gerrit Mulder (Laan 46) werd in gebruik genomen als 'lunchcafé'. Een restauratie laat vooralsnog op zich wachten.

Aansluitend bij de najaarslezing van Van Kampen kan worden opgemerkt dat het afgelopen jaar een groot aantal panden van een nieuwe verflaag werden voorzien. Niemand heeft bezwaar tegen de harmonische 'Broeker' grijstinten van Roomeinde 1, Havenrak 13/17 en Havenrak 23/25. Vanaf het water gezien werd de beeldbepalende eenheid behouden en versterkt. In andere straten werd vooral instemmend gereageerd op de frisse laag crème (geel) van bijvoorbeeld Leeteinde 3, Keerngouw 3, Laan 16 en Laan 30/36. De meningen zijn (zoals vanouds) verdeeld over de opvallende nieuwe blauwe verflaag van Roomeinde 15, de rode raamkozijnen van Keerngouw 14, het bremergroen met kleurrijk deurkalf van Leeteinde 4/6 en de roze/grijze kleurstelling van Laan 6.

Opmerkingen bij financieel overzicht 2004

Er valt eigenlijk niet zo veel toe te lichten op het financieel overzicht 2004. De cijfers achter de bijbehorende omschrijvingen spreken voor zich. Zowel aan de kant van de inkomsten als aan de kant van de uitgaven is het een minder jaar geweest dan 2003. Met één uitzondering: steeds meer leden betalen een hoger bedrag dan de minimumcontributie. Dat acht het bestuur zeer hoog en is de betreffende leden dan ook dankbaar. Met het oog op het jubileumjaar zijn deze inkomsten bijzonder welkom.

Aan publicaties verschenen het jaarverslag 2003 en een Broeker Bijdrage. Elders in het jaarverslag wordt gesproken over de weidemolen, voor het herstel waarvan een bedrag is gereserveerd.

Overzicht van baten en lasten over het jaar 2004

<u>Inkomsten:</u>			<u>Uitgaven:</u>		
	2003	2004		2003	2004
Contributies	€ 2664,50	€ 2737,50	Lidmaatschap en contributies	€ 146,40	€ 146,91
Toeslag op contributies	€ 651,11	€ 977,00	Verzekeringspremie	€ 46,45	€ 41,64
Subsidie Gemeente Waterland	€ 256,85	€ 127,05	Bestuurskosten	€ 578,72	€ 574,30
Giften	€ 17,50	€ 30,50	Bankkosten	€ 0,00	€ 149,59
Rente	€ 432,34	€ 426,42	Publicaties	€ 1945,72	€ 1216,54
Verkoop artikelen	€ 453,00	€ 222,50	Bijeenkomsten	€ 206,95	€ 287,75
Rondleidingen	€ 200,00	€ 185,00	Beheer collectie	€ 300,00	?
Diversen	€ 262,20	€ 50,00	Kosten Open Monumentendag	€ 89,15	€ 117,50
	<u>€ 4937,50</u>	<u>€ 4755,97</u>	Representatie	€ 74,49	€ 184,75
			Diversen	€ 459,99	€ 0,00
				<u>€ 3847,87</u>	<u>€ 3018,98</u>
	2003	2004			
Inkomsten	€ 4937,50	€ 4755,97			
Uitgaven	€ 3847,87	€ 3018,98			
Batig saldo	<u>€ 1089,63</u>	<u>€ 1736,99</u>			

Vermogenstoestand per 31 december 2004

Bank- rekening courant	€ 1115,04	Kapitaal 1 jan. 2004	€ 11236,81
- rendementrekening	€ 18266,76	Reserve weidemolen	€ 6409,09
Tentoonstellingsmateriaal	€ 1,00	Batig saldo 2004	€ 1736,99
	<u>€ 19382,80</u>		<u>€ 19382,80</u>

Informatie over vereniging Oud Broek

Op 5 april 1965 werd de Vereniging Oud Broek opgericht. Sindsdien is de taak van Oud Broek niet veranderd, namelijk: “... *het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland en omgeving te bewaren, te beschermen en waar mogelijk uit te breiden, het gevoel voor het eigen karakter bij haar ingezetenen te ontwikkelen en de plaatselijke geschiedenis te bestuderen en in geschrift vast te leggen.*” Door schenking en aankoop beheert de vereniging bovendien een groot aantal historische geschriften, afbeeldingen en andere objecten betreffende Broek in Waterland en omgeving.

Nieuwe leden krijgen een welkomstpakket, bestaande uit enkele jaarverslagen en Broeker Bijdragen (over uiteenlopende onderwerpen uit de Waterlandse geschiedenis). De leden worden vervolgens op de hoogte gehouden van eventuele ontwikkelingen in het dorpsbeeld; dragen via de contributie bij aan het behoud van historische geschriften en voorwerpen omtrent het dorp; krijgen de gelegenheid tot het bijwonen van lezingen en excursies over Broek in Waterland en omgeving; ontvangen het jaarverslag en nieuwe Broeker Bijdragen. Inwoners van Broek in Waterland zijn lid voor minimaal € 7,50 per jaar. In verband met verzendkosten is de contributie voor leden buiten Broek in Waterland minimaal € 10,- per jaar.

Reden te over om te bellen of bijgaand strookje in te vullen en op te sturen naar:

Dhr. H.G.M. te Boekhorst, Amerbos 44, 1025 ZM, Amsterdam-Noord.
Tel: 020-6365435 (Rekeningnummer Vereniging Oud Broek: 31.07.02.194)

*Alle foto's in dit jaarverslag zijn
gemaakt door J. de Waal, m.u.v. de
foto's op blz. 4 en 8 (W. de Vries) en
de foto op blz. 20 (W. Husslage).*

Hierbij meld ik mij aan als nieuw lid van vereniging Oud Broek.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ **Plaats:** _____

Ik ontvang dan binnenkort een verwelkomingspakket en een acceptgiro voor het betalen van de contributie.

(Amerbos 46, 1025 ZN, Amsterdam)

